

Saatteeksi

”Pula-ajanpoikia”, tokaisi Halla-Otto, keskisuomalainen kansansoittaja ja viihdyttäjä Otto Halla-aho, kun ensi kerran näki neitokaisia hiihtohousuissa.

Siitä avautuu yksi tämän vuosikirjan kantavista aiheista.

Tehtäväkuvansa mukaisesti Suomen urheiluhistoriallinen seura järjesti toukokuussa 2011 Jyväskylässä tutkijaseminaarin, jossa käsiteltiin liikuntaa ja sukupuolta.

Salista kirjattiin viitisentoista osanottajaa, lähinnä graduvaiheessa olevia opiskelijoita, jotka tuskin tiesivät, että samasta aiheesta pidettiin Jyväskylässä seminaareja myös kolmekymmentä vuotta sitten. Alustuksissakaan ei viitattu siihen, että paikallisessa liikuntatieteellisessä tiedekunnassa vaikutti liikunnan ja naisten suhteita urauurtavasti tutkinut LIINA-projekti. Sen kantavia voimia olivat Arja Laitinen, Leena Laine, Ulla Kosonen, Marjo Raivio ja Riitta Pirinen.

Jo päällisin puolin ohjelmaa katsoessa huomasi, että useimmat puheenvuorot eivät käsitelleet naista ja liikuntaa vaan urheilun maskuliinisuutta. Miehet ovat ottaneet naistutkimuksen etumatkan tässä vähintään kiinni.

Ehkä lähimmäksi takavuosisikymmenien LIINAA tuli Arja Turunen pohtiessaan housuja ja hametta naisille soveliaana urheiluasuna. Samaa aihetta – naisellisuuden ja miesmäisyyden suhdetta – kartoitti Aino Sarje pohtiessaan voiman ja pehmeiden hankalaa suhdetta naisten telivoimistelussa.

Turusen seminaaripuheenvuoro avaa oheisen vuosikirjan artikkeliosion. Sarje omassa tekstissään puolestaan jatkaa pari vuotta sitten vuosikirjassamme aloitettua pohdintaa Hilma Jalkasen paikasta suomalaisen naisvoimistelun kehittäjänä ja auktoriteettina.

Jyväskylän seminaarin vieraaksi – miehen käsitettä määrittämään – oli saatu Kööpenhaminan yliopistosta Hans Bonde, jonka tehokasta seminaari-aikaa tosin söi samaan aikaan hotellissa Tanskan radiolle aiheestaan antama puhelinhaastattelu.

Bonden, samoin kuin seminaarissa puhuneen Anssi Halmesvirran esitelmät julkaistaan vuosikirjan historiassa ensi kertaa sillä kielellä, jolla ne seminaarissakin pidettiin: englanniksi.

Halmesvirran teemaa – naisten varhaista paikanhakua voimistelun ja urheilun kentillä – jatkaa Maria Rantala kirjaan lähettämällään artikkelilla, jos-

sa seurataan naisurheilijoita sotien jälkeisen *Suomen Urheilulehden* valokuvissa ja saadaan naistutkimuksen kannalta yllättäviä tuloksia.

Jyväskylän seminaarissa kuultiin myös Erkki Vettenniemeä, joka kartoitti ihmisurheilun selostustyylien syntyä ja löysi erään kadonneen, lyhytaikaisen tradition. Siitä saamme aikanaan lukea myös viimeisteltyä tekstinä.

Jussi Turtiainen pohti urheiluliikkeen mieskuvaa 1930-luvulla, jolloin urheilijaan liitettiin kansallisromanttisia aineksia talonpoikaisuudesta ja näennäisestä poliittisesta neutraaliudesta. Varsinkin porvarillisten urheiluvaikutajien mielikuvissa urheilijaruumis toimi sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden takaajana.

Riikka Turtiainen oli entisenä kilpaurheilijana kiinnostunut lajinsa, naisjalkapallon, paikasta sukupuolittuneessa mediäjulkisuudessa. Lehdistö suhtautuu naisten palloiluun edelleen nuivasti, ja esitelmöitsijän havaintojen mukaan myös mediaurheilua simuloivissa konsolipeleissä naisurheilijat loistavat poissaolollaan.

Niin oli seminaarin suullinen anti jaettu itse kunkin seulottavaksi ja kotiin vietäväksi.

Ulla Kososen taannoisen, LIINA-projektista kypsyneen väitöskirjan punaisena lankana olivat tyttöjen liikuntaan liittyneet häpeän tunteet. Naiset ovat olleet urheilun kentillä eräänlaisia pula-ajan poikia.

Häpeän leima on lyöty myös miesurheiluun, suomalaiseen maastohiihtoon. Se oli aiheena Jyväskylässä joulukuussa 2010 erään kirjan julkistamislaisuudessa, jonka mieleenpainuvasti avasi yksinlaulullaan kirjan toimittajan äiti:

”Vapaa ja selvä on sukseni tie / hanki kun soita ja harjuja peittää.”

Vaikea sitä oli silmänurkat kuivana kuunnella. Aihe oli vakava, surulliseksi tekevä, ellei siihen sitten suhtaudu röhöaurulla. Lahden vuoden 2001 talvikisojen dopingkohu, hiihtoskandaali kymmenen vuoden takaa käännettiin uutuskirjassa nurin tai pitäisikö sanoa oikein päin – mediaskandaaliksi. Tämän äärellä tapaamme vuosikirjan arviointiosastossa Jari Eskolan.

Hiihdosta ja dopingista, urheilusta ja lääketieteestä karttui kuin varkain tämän vuosikirjan toinen väkevä teema.

Esa Sironen
Heikki Roiko-Jokela